Kirjallinen asiantuntijalausunto
7.3.2018

PERÄMEREN JÄTEHUOLTO OY
Kalkkimaantie 614
95460 TORNIO

Eduskunnan ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi
HE 195/2017 vp

Kuuleminen 8.3.2018
HE 195/2017 HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI JÄTELAIN MUUTTAMISESTA

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yhdyskuntajätehuollon vastuunjakoa supistamalla kunnille säädettyä jätehuoltovelvoitetta. Esityksessä ehdotetaan kunnan jätehuollon alalla toimiville sidos- ja hankintayksiköille sovellettavan markkinaehtoisen toiminnan ulosmyyntirajaksi siirtymäajaksi 10 prosenttia ja sen jälkeen pysyvästi viisi prosenttia.

1. **Jätteen käsittelypalvelutarjonta Lapin maakunnassa, muutokset kaatopaikka-asetuksen voimaantulon jälkeen ja käsittelyjärjestelmän muutoksen vaikutus markkinaehtoiseksi määriteltävän jätteen osuuteen**

Perämeren Jätehuolto Oy on viiden merilappilaisen kunnan omistama yhtiö, joka tuottaa palveluja omistajakuntiensa lisäksi 11 lappilaiselle kunnalle ja Ruotsin Haaparannalle. Yhtiö vastaanottaa jätettä vuosittain noin 50 000 tonnia ja sen liikevaihto on 4,5 milj. euroa. Henkilöstöä on kuusi.

Lapissa on kaksi kaatopaikkaa Rovaniemellä ja Torniossa eikä muuta jätteen käsittelypalvelua ole alueellisesti tarjolla. Kaatopaikkojen käyttö on voimakkaasti vähentynyt viime vuosina. Syntyvät jätemäärät ovat niin pieniä, ettei muita omia käsittelylaitoksia ole tarkoituksenmukaista rakentaa.

Yhtiömme ostaa lähes kaiken käsittelypalvelun kaatopaikkasijoitusta lukuun ottamatta määrävuosin toimitettavilla julkisilla hankintakilpailutuksilla.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto poiketen muun Suomen AVI:en päätöksistä hylkäsi kesällä 2016 päätöksellään kaikkien neljän pohjoisen kunnallisen jäteyhtiön poikkeuslupahakemukset sijoittaa eräitä biohajoavia jätteitä kaatopaikalle. Nämä jätelajit olivat lähes poikkeuksetta yritystoiminnassa syntyvää. Kuntayhtiö ei ollut varautunut muunlaisen käsittelyn järjestämiseen näille yritysjätteille, joten TSV-palvelua ei voinut tarjota. Hankintalain mahdollisen tulevan 5 % ja 500 000 euron tiukan ulosmyyntirajan pelossa yhtiömme ei lähtenyt hakemaan vaihtoehtoisia ja kenties markkinaehtoisia erillisratkaisuja vaan jätteet jäivät jätteen tuottajan vastuulle. Mihin nämä jäte-erät ovat joutuneet, ei liene kenenkään tiedossa.

Yritystoiminnan jätehuollon tukeutuminen kuntien toissijaisen vastuun/TSV-käsitteeseen on mennyttä aikaa monessa pienessä kuntayhtiössä kaatopaikka-asetuksen täysimääräisesti voimaan tultua.

Kaatopaikka-asetuksen määräysten seurauksena yhtiömme lopettaa biojätteiden aumakompostoinnin vuoden 2019 aikana, koska aumakompostoitu biomulta ei laadultaan sovi ulos myytäväksi eikä sille ole enää jätekeskuksen alueella käyttömahdollisuuksia.

Tulemme kilpailuttamaan biojätteiden käsittelypalvelun hankinnan. Biojätteestä kolmannes tulee tällä hetkellä yritystoiminnasta TSV-palveluna. Mikäli hankinnassamme ostamme varasto- ja käsittelykapasiteettia erikseen yritysbiojätteelle, katsomme sen helposti muuttuvan markkinaehtoiseksi toiminnaksi. Ensisijainen tehtävämme on kilpailuttaa kuntavastuun piirissä oleville jätteille palvelua. Jätelain nojalla ei ole selvää, voiko kunta varautua erikseen TSV-kapasiteetin hankintaan kilpailuttamalla tarvittavaa käsittelyä, vaikka lähialueella ei muuta tarjontaa olisikaan.

Yhtiömme kävi kesällä 2017 keskustelut neljän alueella toimivan jätekuljetusyrityksen edustajan kanssa siitä, onko heillä kiinnostusta ottaa yritysten biojätteiden vastaanotto- ja käsittelypalvelun hankinta keskitetysti hoitaakseen. Kiinnostusta ei löytynyt. Tämä tarkoittaa, että palvelun hankinta jää yksityisen jätteentuottajan vastuulle.

Energiahyödyntämiseen kelpaavan jätteen käsittelypalvelun uudelleen kilpailutuksessa joudumme samaan tilanteeseen, kun nykyinen sopimuksemme päättyy vuonna 2020. Edellinen kilpailutus käynnistettiin jo vuonna 2011 ja silloin yritysjätteen osuudesta ei ollut tietoja käytettävissä.

Tällä hetkellä Perämeren Jätehuolto Oy:n markkinaehtoinen toiminta on ollut pientä, koska alueella ei ole muuta palvelutarjontaa. Näiden kilpailutusten ja kuntavastuun supistamisen myötä markkinaehtoisen palvelutarjonnan kysyntä kuitenkin saattaa merkittävästi kasvaa. Osin markkinaehtoiseksi merkityn palvelun pieni osuus johtuu myös siitä, ettei kiinteistön haltijan järjestämän kuljetuksen kuntien alueella toimivat kuljetusyritykset ole velvoitteestaan huolimatta ilmoittaneet kuormissaan tulevan yritysjätteen määrää. Sen joudumme seuraaviin hankintakilpailutuksiin selvittämään.

Tiukaksi määritelty ulosmyytävän palvelun raja tulee johtamaan siihen, että kuntayritykset eivät lähde rakentamaan tarvittavaakaan markkinaehtoista palveluketjua. Muutosesityksen 10 %:n raja on liian tiukka. Ulosmyytävän toiminnan määrän jatkuva seuranta niin, ettei raja ylity, on pienelle yhtiölle liian raskas hoidettavaksi. Yhtiömme liikevaihdossa 10 %:n raja tarkoittaa vain noin 4 500 tonnia jätteitä vuodessa. Järjestelmä, jossa palvelun tuottaminen keskeytetään markkinamyyntirajan täytyttyä kesken vuoden lyhyellä varoitusajalla, ei voi olla kenenkään etu. Muut Euroopan maat lienevät ymmärtäneet tämän asian, koska ulosmyynnin rajaa ei ole muualla isoista volyymeistäkään huolimatta nähty tarpeelliseksi pienentää.

Mikäli epävarmuustekijöistä huolimatta päädytään tiukentamaan ulosmyynnin rajaa esityksen mukaisesti, pitkä siirtymäaika on ehdoton. Silloin on jätteen käsittelypalvelun lähivuosien hankintakilpailutuksissa edes harkittavissa markkinaehtoisen jätteen mukaanotto. Siitäkin huolimatta kapasiteetin ostaminen jäte-erille, joiden toteutuminen ja määrät ovat epävarmoja, on kuntayritykselle riski ja vaati tarkkaa harkintaa ennen päätöstä.

Siirtymäaikana tulee seurata vastuun rajaamisen vaikutuksia jätehuollon järjestämiseen ja tarpeen mukaan tarkistaa 5 %:n tavoitteen tarkoituksenmukaisuutta. Seuraavan palveluhankintamme sopimusjakson ja siirtymäajan päätyttyä vastuu jätehuollon järjestämisestä siirtyy näiden jätteiden tuottajille, joiden täytyy olla tietoisia uudesta velvoitteestaan. Haluamme korostaa, että pääosa näistä on pieniä tai keskisuuria yrityksiä tai maatiloja, joiden pääosaaminen ei ole jätehuolto.

2. Kunnan jätehuoltovastuun rajaaminen

Hallitusohjelmassa esitettiin, että kunnille jätelaissa annetut yksinoikeudet rajataan asumisessa syntyviin jätteisiin *alueelliset erityispiirteet huomioiden***.** Alueellisia erityispiirteitä ei ole lakiesityksessä otettu huomioon. Kaikkiaan vastuun supistaminen on tarpeetonta ja haitallista.

Lappilaiset jätteet kulkevat huomattavia matkoja. Utsjokiset kaatopaikkajätteet toimitetaan loppusijoitettavaksi 570 km:n päähän Tornioon ja polttoon kelpaavat jätteet matkaavat Ouluun 680 km.

Lapin kunnalliset jätelaitokset ovat kilpailuttaneet energiana hyödynnettävän jätteen käsittelypalvelun hankinnan ja tulevat kilpailuttamaan biojätteen käsittelypalvelun hankinnan. Näiden palvelujen mahdolliset tuottajat sijaitsevat vähintään Pohjois-Pohjanmaan maakunnan alueella eikä Ruotsin puoleltakaan löydy käsittelijöitä lähempää.

Jo nykyisin Lapin maakunnassa jätteiden välivarastointiajat ovat pitkät, mikä etenkin pakkasjaksoina on kontteihin jäätyneinä jätekuormina ongelma. Harvaan asutuilla, pitkien etäisyyksien alueilla jätehuolto keskitetysti hoidettunakin tarkoittaa vajaita kuljetuseriä, koska välivarastointia ei voi venyttää kohtuuttomaksi. Biojätteiden varastoinnista ei vielä ole kokemusta, koska jätelaitokset käsittelevät sen vielä itse. Ongelmatonta se ei ole tule olemaan biojätteen ominaisuuksien vuoksi. Kuntavastuun supistaminen on omiaan lisäämään vajaiden kuormien ja varastoinnin haasteita niin kunnallisille kuin yksityisillekin toimijoille.

Sosiaali- ja terveyspalveluita, koulutus- ja julkista hallinto- ja palvelutoimintaa on kuitenkin vielä koko Lapin maakunnan alueella reuna-alueita myöten. Mikäli kuntavastuuta rajataan, niin joka alueella on varmasti yksityisiä kuljetusyrityksiä, jotka voivat jätteenkeräyksen järjestää silloin, kun kunta ei saa sitä hoitaa. Ongelmaksi voi muodostua kohtuuhintaisen kuljetuksen ja käsittelypaikan löytäminen pienille virroille. Tämä ei mitenkään edistä jätteiden kierrätystä. Vastuurajauksella rakennetaan kaksi rinnakkaista, tehotonta keräily- ja siirtokuljetusreittiä ja se yksinomaan lisää kuljetuksista aiheutuvia ympäristöhaittoja ja kustannuksia. Jätteet todennäköisesti päätyvät samaan käsittelylaitokseen.

Kuntien jätehuoltovastuun rajaaminen aiheuttaa uhkan vajaakapasiteetistä niille jäteyhtiöille, joilla on omaa käsittelykapasiteettia. Ne jäteyhtiöt, jotka hankkivat käsittelypalvelun kilpailuttamalla, eivät voi hoitaa kuntavastuun ulkopuolisia julkisen jätteentuottajan jätteitä TSV:nä vaan markkinaehtoisena, koska jätteen tuottajan on kilpailutettava käsittely julkisena hankintana samalla tavalla kun kuntayhtiönkin.

Mikäli jätehuollon kuntavastuuta kuitenkin rajataan, kunnan toiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen säilyttäminen kunnan jätehuollon järjestämisvastuun piirissä on välttämätöntä. Näin varmistetaan kunnan toiminnan jätehuoltojärjestelyjen sujuvuus ja minimoidaan hallinnollinen taakka.

Torniossa, 7.päivänä maaliskuuta, 2018

PERÄMEREN JÄTEHUOLTO OY

Tuija Ahrikkala
toimitusjohtaja